

Яковенко Р. В., Буряк В. О.

Кіровоградський національний технічний університет

СУТІНСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ „НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА”

Національна економіка – це економіка певної визначеної країни, її народногосподарський комплекс, національний ринок та нагромаджене багатство; сукупність взаємодії національних продуктивних сил, виробничих відносин, природно-географічних умов, соціально-культурних традицій та національно-ментальних особливостей, які визначають характер та природу соціально-економічного розвитку певної країни [1, с. 9]. В цілому національна економіка виступає як досягнутий під впливом сукупності факторів цілісний організм, який функціонує за певними законами. Загалом національна економіка – це передусім економіка країни, держави, а не економіка тієї чи іншої нації.

На сьогодні існує три найбільш ґрунтовні погляди на сутність національної економіки.

1. У сучасній західній економічній науці національна економіка ототожнюється з національним ринком. Але такий підхід спрощує проблему. На думку відомого економіста, лауреата Нобелівської премії В. Леонтєва, А. Сміт, Д. Рікардо, Т. Мальтус, Дж. Ст. Мілль створили велику теоретичну будову, яка заснована на розумінні національної економіки як системи, що схильна до саморегуляції, складається з багатьох різноманітних, взаємопов'язаних суб'єктів господарювання, які виробляють і споживають.

Тривалий час представники неокласичного напрямку економічної думки відстоювали саме це розуміння національної економіки. Наприклад, на таких засадах Л. Вальрас розробив теорію загальної ринкової рівноваги. Однак в умовах різкого підвищення ролі держави після економічної кризи 1929-1933 років таке розуміння національної економіки вже не відповідало новим реаліям. Тому представники кейнсіанського та соціально-інституціонального напрямів

економічної думки ввели в систему національної економіки державу. Навіть на думку представників неокласицизму Ф. Хайєка і М. Фрідмена, державі необхідно не тільки виконувати роль „нічного вартового”, а й встановлювати „правила гри” суб’єктів ринкової економіки. В сучасних умовах національна економіка розглядається на Заході здебільшого як ринкова змішана економічна система з властивою їй взаємодією механізмів саморегулювання, державного та громадянського регулювання.

2. У марксистській економічній літературі „національна економіка” як термін зустрічається рідко. Однак це стосується скоріше форми виразу, а не змісту. Національна економіка розглядається марксистами як система виробничих відносин з приводу виробництва, розподілу, обміну й споживання результатів діяльності людей, а також ефективного використання її ресурсів з властивими їй цілями розвитку виробництва, формами його організації та господарювання. Продуктивні сили та технологічний спосіб виробництва є матеріально-технічною базою національної економіки, а виробничі відносини, економічні закони і категорії – соціально-економічною основою.

3. У ході наукових дискусій сформувався ще один підхід до визначення національної економіки, коли вона розглядається як народне господарство країни. Наприклад, відомий творець „німецького дива” 1948–1956 років Л. Ерхард у книзі „Добробут для всіх” досліджує саме національне народне господарство, проблеми переходу від тоталітарної, примусової до ринкової економіки. Народне господарство – це продукт історичного розвитку, поглиблення суспільного поділу праці, усупільнення виробництва. Воно є сукупністю всіх галузей і регіонів країни, об’єднаних в єдиний організм різноманітними економічними зв’язками [1, с. 11-12].

На наш погляд, не є принциповим як абсолютизація, так і заперечення того чи іншого підходу. У межах кожного з них вирішуються певні специфічні завдання, кожен з них має свої переваги та недоліки. Розв’язання складних проблем потребує розумного синтезу всіх трьох поглядів.

Національна економіка являє собою діалектичну єдність взаємопов'язаних та взаємодіючих економічних суб'єктів, секторів та укладів. Основними її суб'єктами є господарські одиниці, домогосподарства й держава, кожний з яких прагне до найбільш повної реалізації своїх економічних інтересів. З приводу їх задоволення суб'єкти національної економіки вступають між собою в економічні відносини, що можуть набувати форми вертикальних і горизонтальних зв'язків. Економічні інтереси суб'єктів різні та суперечливі. Досягти єдності економічних інтересів усіх суб'єктів дуже складно, а абсолютної єдності – практично неможливо. Щоправда, ринкова економіка надає певні можливості для найбільш повного задоволення потреб усіх економічних суб'єктів.

Основними секторами національної економіки є приватний та державний. У складі приватного сектора виділяють сектор домогосподарств і сектор ділових одиниць (підприємства, фірми, галузі). Державний сектор представлений державними підприємствами, органами державної влади та місцевого самоврядування. До основних укладів національної економіки належать натуральний (патріархальний), дрібнотоварний, приватнопідприємницький, колективний, державний, причому кожний з них характеризується відповідною формою власності на засоби виробництва, певними умовами та результатами виробництва.

Основне завдання національної економіки – виробництво та розподіл споживчих і капітальних благ, потрібних для підтримання життєдіяльності суспільства.

У національній економіці виділяють:

- матеріально-речову або фізичну економіку (ресурси: земля, капітал, працівники, інформація тощо, та вироблені життєві блага);
- монетарну або грошову економіку (відсоткові ставки, валютні курси).

Література:

1. Яковенко Р. В. Національна економіка : навч. посіб. / Роман Яковенко. – [2-ге вид., випр.] – Кіровоград : «КОД», 2010. – 548 с. : іл.